

Jerzy Niemiec

26 stycznia 1982 – 15 lutego 1985

Jerzy Niemiec urodził się 21 marca 1929 roku w Przemyślu – mieście zgodnego współżycia różnych narodów. Tam uczęszczał do szkoły podstawowej, a następnie liceum ogólnokształcącego, gdzie zdał egzamin maturalny w roku 1949. Młodość spędzona w wielokulturowym środowisku tolerancji i daleko idącego szacunku dla innych niewątpliwie przyczyniła się do Jego niezwyklej otwartości na drugiego człowieka, co dostrzegł m.in. prof. Jerzy Nikitorowicz – wybitny pedagog międzykulturowy, dziękując Profesorowi „za wzbogacanie nas swoją tożsamością »Człowieka Pogranicza«, za wspólne działania w zakresie kreowania małego i dużego świata ponad podziałami, za przezwyciężanie różnych podziałów (...)”. Jerzy Niemiec ukończył studia historyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku w 1952 roku. W następnych latach (1953–1956) podjął studia magisterskie z zakresu pedagogiki na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uczestniczył w seminarium naukowym prowadzonym przez wybitnego intelektualistę – prof. Bogdana Suchodolskiego, promotora Jego pracy magisterskiej (1956). W środowisku warszawskim spotkał wspañałych nauczycieli, którzy dostrzegli tkwiący w nim potencjał i zachęcili do dalszego rozwoju naukowego. W 1969 roku obronił w Uniwersytecie Gdańskim swoją rozprawę doktorską z zakresu pedagogiki *O efektywności kształcenia w małych szkołach podstawowych*. Już po pięciu latach, tj. w 1974 roku, także na Uniwersytecie Gdańskim złożył kolokwium habilitacyjne na podstawie rozprawy, która dotyczyła szkolnictwa ogólnokształcącego rozpatrywanego w kontekście założeń reformy. W 1980 roku otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych, a w 1990 roku stanowisko profesora zwyczajnego Uniwersytetu Warszawskiego.

Przez pierwsze dwudziestolecie swojej pracy zawodowej (1949–1969), do uzyskania stopnia naukowego doktora, Profesor związany był przede wszystkim

z praktyką edukacyjną różnych szczebli kształcenia i doskonalenia. Zakładał m.in. Pałac Młodzieży w Szczecinie, następnie pracował w Liceum Pedagogicznym w Ełku angażując się w jego przekształcenie w Studium Nauczycielskie. I tak znalazł się na drodze, która miała Go wkrótce doprowadzić do Białegostoku. W 1956 roku trafił do naszego miasta, które stało się Jego „małą ojczyzną”, miejscem życia i aktywności zawodowej. Tu rodziły się Jego córki: Ewa i Barbara oraz ukochane wnuki. Tu też rozwijał pedagogikę i środowisko oświatowe. Przez 8 lat (1958–1966) pełnił funkcję dyrektora III Liceum Ogólnokształcącego – jednego z najlepszych w mieście. W latach 1967–1969 uczestniczył w pracach Okręgowego Ośrodka Metodycznego. W 1970 roku rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Nauczycielskiej działającej następnie w strukturze białostockiej Filii Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie był dziekanem Wydziału Nauczania Początkowego. W tym czasie Profesor Jerzy Niemiec po raz kolejny pokazał swoje wyjątkowe zdolności organizacyjne, gdyż znacząco zaangażował się w tworzenie w Białymstoku Filii Uniwersytetu Warszawskiego. Zespół, w którym pracował, uzyskał wsparcie w rozmowach z władzami Uniwersytetu Warszawskiego innych środowisk akademickich: Akademii Medycznej i Politechniki Białostockiej dla idei powołania na wschód od linii (akademickich ośrodków) Gdańsk-Warszawa-Lublin wyższej uczelni o profilu akademickim. Zainaugurowanie działalności Filii UW w Białymstoku w roku 1968 to duma i doniosły fakt w historii naszego miasta i życiorysie Profesora Jerzego Niemca. Profesor eksponował wówczas bardzo duże zapotrzebowanie na kształcenie nauczycieli, przy ogromnych trudnościach infrastrukturalnych (problemy z lokalami do kształcenia, akademikami dla studentów). W tych czasach twierdzono, że „nie ma pieniędzy na uniwersytety, ale są na szkolnictwo podstawowe i średnie” – wspomina Jerzy Niemiec. Dzięki osobistym koneksjom Profesora z ówczesnym wiceministrem oświaty – prof. Czesławem Banachem, zaproponowano rozwiązanie, by budować nowe szkoły, a stare budynki przekazać Filii. W ten sposób Filia zyskiwała na infrastrukturze. Już w pierwszym roku funkcjonowania uczelni udało się zorganizować studia na wszystkich przewidzianych kierunkach. Dynamika Filii była niezwykła. W ciągu trzech pierwszych lat jej istnienia podwoiła się liczba młodzieży akademickiej. W roku akademickim 1972/1973 Wyższą Szkołę Nauczycielską (początkowo Filia działała jako WSN) przekształcono z instytucji zawodowej w uczelnię uniwersytecką z prawem nadawania tytułu magistra. Kierownictwo Filii powierzono prof. dr. Andrzejowi Z. Jezierskiemu, a funkcję zastępcy kierownika Filii Profesorowi Jerzemu Niemcowi, który bardzo aktywnie kreował początki pracy Filii UW pełniąc w niej znaczące role

Inauguracja studiów
zaocznych dla nauczycieli.
Przemawia prof. dr hab.
Jerzy Niemiec. Pierwszy od
lewej siedzi prof. dr hab.
Andrzej Z. Jeziński,
prorektor UW do spraw Filii
w Białymstoku,
14 lipca 1974

wśród władz zarządzających. Za Jego kadencji niewątpliwym osiągnięciem było utworzenie trzech Wydziałów: Humanistycznego, Matematyczno-Przyrodniczego i Administracyjno-Ekonomicznego. Powołano także międzywydziałowe jednostki organizacyjne. 1 października 1977 roku doszło do powstania kolejnego Wydziału – Pedagogiki i Psychologii, dzięki czemu oferta Filii stała się jeszcze bardziej atrakcyjna, a Profesor Jerzy Niemiec, jako główny orędownik powołania tego Wydziału, został jego pierwszym dziekanem i kierował nim do stycznia 1982 roku. W trudnych latach osiemdziesiątych XX wieku był prorektorem UW do spraw Filii w Białymstoku (1982–1985), a w latach 1998–1999 sprawował funkcje prorektora ds. ogólnych Uniwersytetu w Białymstoku.

„Rosła kadra naukowa, początkowo zapewniana przez Uniwersytet Warszawski, potem już samodzielna, wywodząca się z Białegostoku i okolic. Były to kadry autentycznie związane z Filią, mieszkające tutaj, związane z tutejszym środowiskiem kulturalnym – wspomina Jerzy Niemiec. Rozwojowi organizacyjnemu towarzyszyły badania naukowe w wielu dyscyplinach”.

W opinii dziekana Wydziału Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku, prof. Mirosława Sobeckiego „Profesor Jerzy Niemiec jako wieloletni Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii, długoletni Kierownik Zakładu Dydaktyki Ogólnej, jako wybitny Uczony i Nauczyciel, ale przede wszystkim jako otwarty i serdeczny Człowiek z dużą dozą życzliwego poczucia humoru ma ogromne zasługi dla rozwoju konkretnych osób i całej społeczności Wydziału”.

Opinię tę wzmacnia prof. Jerzy Nikitorowicz, który będąc dziekanem Wydziału Pedagogiki i Psychologii przez cztery kadencje „odczuwał nieustanne wsparcie i pomoc Profesora w procesie ubiegania się o uprawnienia doktoryzowania, kreowania środowiska naukowego, dzięki Jego zaangażowaniu, przejawianej twórczości naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej”.

Należy zaznaczyć, że gdy w Polsce przestał obowiązywać monopol państwa w dziedzinie edukacji, uznając za korzystny dla oświaty pluralizm edukacyjny, Profesor Jerzy Niemiec wspierał powstawanie i funkcjonowanie niepaństwowych szkół wyższych: Wszechnicy Mazurskiej w Olecku, której był współzałożycielem (1997) i przez 10 lat jej rzeczywistym kierownikiem naukowo-dydaktycznym oraz Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku, w której podjął pracę jako emerytowany profesor Uniwersytetu w Białymstoku (2005).

Dorobek i aktywność naukowa, edukacyjna i społeczna Profesora Jerzego Niemca zasługuje na najwyższe uznanie. Przedmiotem Jego naukowych zainteresowań był proces kształcenia rozpatrywany na tle ogólnych tendencji edukacyjnych, ale też z uwzględnieniem potrzeb oraz uwarunkowań edukacyjnych regionu. W latach osiemdziesiątych XX wieku przez 15 lat koordynował w skali kraju badania naukowe dotyczące stanu i prognoz oświatowych dla Polski, przez 30 lat uczestniczył w pracach Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Komitetu „Polska 2000 Plus” przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Był również członkiem Komitetu Ekspertów ds. Edukacji Narodowej, z ramienia którego uczestniczył w obradach Komisji Oświatowej „Okrągłego Stołu”. Aktywnie działał w Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów. Ponadto współpracował owocnie z wieloma ośrodkami akademickimi w kraju i zagranicą, organizował i aktywnie uczestniczył w licznych konferencjach naukowych w Polsce oraz w różnych krajach świata. Dzięki swoim kompetencjom i kreatywności dał się poznać jako wybitny organizator życia naukowego. Odbił liczne staże i wyjazdy studyjne, m.in. w Austrii, Hiszpanii, Izraelu, Kazachstanie, Luksemburgu, Niemczech, Rosji, RPA, Słowacji, Szwajcarii, Szwecji, Turcji, Ukrainie, USA. W uznaniu zasług dla budowania współpracy pedagogów Polski i Ukrainy, Profesor Jerzy

Niemiec został uhonorowany najwyższą godnością akademicką, otrzymując w 2010 roku tytuł doktora honoris causa Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy.

Profesor Jerzy Niemiec całym sobą służył rozwojowi pedagogiki, a także oświaty. „Uznawany jest nadal jako jeden z najwybitniejszych współczesnych przedstawicieli nauk pedagogicznych, zaś przede wszystkim jako współtwórca współczesnej dydaktyki” (opinia prof. Andrzeja de Tchorzewskiego).

W dowód uznania Jego wyjątkowej pozycji w środowisku naukowym został uhonorowany w 2018 roku Medalem za Zasługi dla Rozwoju Polskiej Pedagogiki przyznany przez Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. W opinii luminarza polskiej nauki, pedagoga pracy prof. Tadeusza Nowackiego: „Był postacią integrującą środowisko akademickie i osobą emanującą życzliwością. (...) Życzliwość Profesor Jerzy Niemiec ma chyba zakodowaną w genach. (...) Intensywnie pomagał tym, którzy potrzebowali wzmocnienia i zachęty w swoich pracach badawczych”.

Wieloletni przyjaciel prof. Zygmunt Wiatrowski dodaje: „Profesor Jerzy Niemiec to Człowiek wyjątkowo wielki duchem i sercem oraz kreatywnością, (...) to Mędrzec naszych czasów”.

Dla uczniów i najbliższych współpracowników Profesora, do których mam szczęście się zaliczać, Profesor zawsze był i będzie „mistrzem i mentorem, orędownikiem edukacyjnych powinności i priorytetów, przekonywującym interpretatorem tendencji i trendów dydaktycznych, światłym przewodnikiem po meandrach pedagogicznej sztuki, pasjonatem i profesjonalistą swojej dyscypliny, oczekiwanym, kompetentnym i życzliwym „europedagogiem”, reprezentantem szlachetnych człowieczych cnót i społecznie uznawanych wartości, zaangażowanym pracownikiem nauki, pełnym empatii i poszanowania dla tych, których wspiera, inspiruje i kształtuje, zgodnie z ich „talentem, tempem i temperamentem”. To określenia „wyjęte” z twórczości naukowej Profesora Niemca, które, jakże adekwatnie, malują Jego portret.

Do najważniejszych pozycji literaturowych Profesora Jerzego Niemca należy niewątpliwie zaliczyć monografie: *Osiągnięcia uczniów i szkoły* (PWN, Warszawa 1977) i *Organizacja szkół ogólnokształcących (teoria, uwarunkowania, propozycje)* (Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1982) oraz liczne książki wieloautorskie pod Jego naukową redakcją, a także artykuły. Liczba opracowań naukowych Profesora znacznie przekracza 300 pozycji. Jego teksty są pełne inspiracji, zachęty do naukowych eksploracji, przekonywująco kreślonych tendencji,

uwarunkowań, „dekalogów”, ale także odpowiedzi na liczne naukowe wątpliwości. Cechuje je swoista oryginalność narracji i doboru słów interdyscyplinarnych, umiejętnie włączonych w nurt rozważań edukacyjnych, a jednocześnie uniwersalizm refleksji i wierność poglądom i ideałom.

„Drogę Profesora Jerzego Niemca do Białegostoku wyznaczają istotne punkty: narodziny i wczesne lata młodości w Przemyślu, studia w Gdańsku i Warszawie, praca w Szczecinie, a następnie Ełku i Białymstoku. To przemierzanie Polski – wzdłuż i wszerz – stało się źródłem licznych kontaktów Pana Profesora oraz zaczynem głębokiego wglądu w rzeczywistość placówek oświatowych i przestrzeni edukacyjnych. Bogactwo doświadczeń oraz indywidualne zasoby Profesora, wśród których na szczególne podkreślenie zasługuje perspektywiczne myślenie i zdolność zjednywania sobie ludzi do współpracy – sprawiło, że Profesor Jerzy Niemiec wniósł ogromny wkład w rozwój białostockiej pedagogiki i szkolnictwa wyższego w Białymstoku” – napisał w Liście Gratulacyjnym z okazji dziewięćdziesiątych Urodzin Jubilata dziekan Wydziału Nauk o Edukacji, prof. Mirosław Sobecki. Z kolei sam Profesor po latach owocnej pracy zawodowej w 2003 roku powiedział: „Wszystkie moje doświadczenia i działania oraz oczekiwania, jako reprezentanta pedagogiki, zmierzały do podnoszenia pozycji i autorytetu tej dyscypliny, a także do ustanowienia edukacji priorytetem naszego kraju. Edukacja zawsze była i jest moją obywatelską powinnością jako naukowca, praktyka, profesjonalisty. Jej najwyższa ranga jest moim patriotycznym i szczególnym pragnieniem Polaka”.

Profesor Jerzy Niemiec był nauczycielem nauczycieli. Miał bardzo wielu uczniów i wychowanków, począwszy od studentów, którzy tłumnie uczestniczyli w Jego, jakże barwnych wykładach, przez rzesze wypromowanych magistrów pedagogiki, doktorów (12), doktorów habilitowanych i profesorów. Wszyscy zachowujemy Pana Profesora we wdzięcznej pamięci.

Anna Karpińska